

образах жінок щось чарівне й загадкове, відмінне від попередніх зображень. Переглядаючи роботи українських, американських, англійських художників-портретистів, можна зробити аналіз образів і почати з того, що виділимо шість жіночих типів: традиційні жінки, радянізуючи, русофеміністки, феміністки по західному типу, неотрадиціоналістки, ескепистки [2, 24].

Поштовхом для змін у зображенні жіночого образу на прикладах українських, західних майстрів ХХ сторіччя послугували зміни, які відбулися в загальноєвропейській культурі. Головною якістю портрета як і раніше залишається достовірність характеристики персонажа, але з іншого боку, існує усталена мода на той образ, яким треба видаватися. І з цієї точки зору портрет стає портретом ролі персонажа більше, ніж його самого. При цьому таке протиріччя ролі й суті робить ці портрети психологічними.

Також виділяємо три стереотипи жіночих образів у зображенні жіночої натури того часу, які «увійшли в дівочі ідеали і реальні жіночі біографії»: «ніжно люблячої жінки, життя почуття якої розбиті», «демонічний характер, сміливо руйнує всі умовності створеного чоловіками світу», «третій типовий літературно-побутовий образ – жінка-героїня» [1, 101].

Список використаних джерел:

1. Беньямін Ст. Твір мистецтва в епоху його технічної відтворюваності: Вибрані есе. – М, 1996. – 189с.
2. Голубович К. Насолода площиною: новий образ // Нове літературне огляд. – 1985. – № 39. – С. 373–385.
3. Сиксус Е. Жінка – тіло – текст // Художній журнал. – 1995. – № 6. – С. 32–35.

Чулочніков І.М.

студент,

Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

ТВОРЧИЙ ЗАДУМ: ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ДУМКИ

Що ми намагаємося побачити на картині? Відповіді на питання, емоційну підтримку, ефектну манеру майстра чи картинку, що просто розбурхує нашу свідомість? На що ми очікуємо, коли починаємо слухати музику, дивитися фільм, читати книгу? Автори, як і глядачі, постійно задають собі ці ж самі питання. Коли в руках автора пензель і перед ним білий аркуш паперу або полотна, тоді постає головне питання, що саме творити?

Містифікація щодо творчого задуму, «янгольського натхнення», підігривається й самими авторами робіт. Таємничість процесу творення доводить людство до думки, що серед нас – унікальні люди з неабиякими можливостями, обдаровані, оригінальні особистості, які несуть нам сяйво знань і прогресу. Що ж насправді відбувається за кулісами творчості?

Дослідження творчості бере свій початок ще з платонівського часу, коли творчість сприймалася як прояв божественного. До наших часів дійшов доволі великий пласт досліджень психологів, філософів, соціологів щодо творчих процесів. Так Ф. Шеллінг розглядав творчість як синтез свідомого і несвідомого, З. Фрейд – як інстинктивну особливість, А. Бергсон – як безперервне народження нового, що становить суть життя. Особливо гостро питання феномена творчості розглядалося на початку ХХ ст., коли вийшли праці Є. Рібо (1901) А. Пуанкаре (1910),

Д. Н. Овсяннико-Куліковського (1902), Б. А. Лезіна (1907, 1927), П. К. Енгельмейера (1910), А. М. Євлахова (1910, 1912, 1929), Ф. Ю. Левінсон-Лессінга (1923), В. М. Бехтерьова (1924), П. І. Карпова (1926), Г. І. Маркелова (1926), П. М. Якобсона (1934), В. П. Полонського (1934) та інших.

Метою статті є виокремлення провідних аспектів творчого процесу, його мотивів та перебігу. Важливо дати відповіді на питання: «Що робить митець? Чому він займається творчістю? Що спонукає його до творчості? Звідки береться натхнення? Як народжується творча думка?».

Основним завданням евристики, науки, що займається дослідженням специфіки творчої діяльності, є виокремлення на їх основі певних тенденцій, що характерні для творчої діяльності як такої. Проблема полягає у тому, що характерні риси діяльності певних особистостей не можна підпорядкувати загально виведеним формам. Діяльність митця – це не просто тенденції часу, майстерність чи обізнаність щодо сфери творчості, якою він займається. Це – і складні особистісні процеси, що разом із соціальними навичками формують суб'єктивні особливості діяльності митця. Але ми можемо відстежити певні схожі риси, що спонукають митців на створення своїх шедеврів.

За часи існування філософії творчості остання набувала декілька визначень: від античної моделі плинності, кінцевості буття, де творчість є проявом божественного, до філософії А. Брегсона, де інтелектуальна діяльність не здатна створювати нове, а лише комбінує старе, і далі до фрейдівського визначення таланту як вродженого вміння сублімувати свої глибинні сенсуальні комплекси. Але характерною особливістю теорії творчості є те, що майже протягом усього часу вивчення цієї теми займалися представники ідеалізму, надаючи їй метафізичного значення. Це позбавило філософію творчості об'єктивної, матеріальної основи.

Поглиблене вивчення процесів творчості почалося на початку ХХ ст. Психологічна основа творчості стає провідною ідеєю. Як зазначає А. Лук: «Поняття мислення та творчість найчастіше протиставляють... Це змушує визнати, що для творчих особистостей повинні бути особливі психологічні закони. Насправді елементарні здібності людського розуму однакові у всіх. Вони лише по-різному виражені та по-різному поєднуються між собою...» [1].

Великий внесок у дослідження психології творчості зробив А. Пуанкаре. Він виявив чотири стадії процесу виникнення творчого задуму:

- 1) постановка завдання та перші спроби розв'язати проблему;
- 2) відволікання від проблеми, несвідома робота над завданням;
- 3) момент випадкової ситуації, коли у свідомості виникає ключ до вирішення;
- 4) завершення рішення, його перевірка, розвиток.

А. Пуанкаре встановив, що перша стадія активує ті елементи майбутніх комбінацій, що мають до неї відношення. Потім, якщо задача не вирішується одразу, настає інкубаційний період, коли не зайнята творчістю людина, несвідомо шукає вирішення завдання. У той же час активовані частини починають формувати комбінації. «Найбільш гарні комбінації... потрапляють в свідомість, створюючи гармонію та даючи нам можливість передчувати математичний закон», – зазначає Пуанкаре [2].

Таку структуру творчого процесу можна вважати канонічною, оскільки надалі так його трактували більшість дослідників. Так П. Енгельмейер поділив виникнення творчої думки на три етапи: перший – виникнення задуму, пов'язане з бажанням; другий – процес мислення, міркування та практичне дослідження; третій – прагнення втілити свій план у реальність. Г. Уоллерс запропонував чотирьохстадійну теорію: підготовка, визрівання, натхнення та перевірка істинності. А. Лук виділив такі етапи творчого процесу: накопичення знань для формування завдання, зосередження зусиль і пошуки інформації для розв'язання завдання, відхід від проблеми (інкубація), осяяння (неочікуване знаходження вирішення проблеми) [4].

Але психологічні аспекти творчості не дають нам відповіді на всі питання стосовно творчої особистості, її мотивів та вподобань. Одним із найсучасніших пояснень творчості виступають багатофакторні моделі, серед яких, на наш погляд, найбільш цікавою є модель Вудмана та Шонфельда, запропонована у 1995 році. За їх моделлю творчість розглядається як результат взаємопов'язаних між собою п'яти компонентів:

- 1) умови життя в минулому (народження, рання соціалізація);
- 2) особисті змінні (особисті риси, когнітивні стилі, цінності, наміри);
- 3) ситуативні змінні (периферичні фізичні та культурні чинники, а також чинники, що мають безпосередній вплив, як то винагороди, покарання);
- 4) творча поведінка у різних формах (визнання або невизнання творчих результатів);
- 5) наслідки (невизнання або заслужене визнання справжніх креативних результатів).

Зазначене дає підстави для висновку, що творча діяльність обумовлена не тільки простим бажанням творити, а багатьма соціальними чинниками, що формують особистість. На думку британського психолога Г. Айзенка, особистість – головна сила творчої діяльності. Він стверджує, що творча особистість – це особистість, яка поєднує в собі внутрішню потребу творити зі знаннями та вміннями і відповідною обдарованістю. Креативна людина, за Айзенком, володіє такими характеристиками як здатність бачити проблему, готовність шукати оригінальне її вирішення, толерантність до невизначеності, освіченість, працьовитість, високий рівень інтелекту (рівень IQ не менше 120), самокритичність та низький рівень соціального конформізму [4].

Формування творчого світогляду відбувається зазвичай у дитинстві. У віці від трьох до п'яти років дитина знаходиться у сенситивному періоді творчості, саме тут і проявляються перші ознаки таланту, що зазвичай виражений у вигляді цікавості до дослідницької діяльності [5]. У разі, якщо дитина продовжує займатися творчим дослідженням, формується певний склад мислення, що не може не спонукати й вже дорослу людини до творчої діяльності. За умови розвиненості творчого способу мислення людина шукає оригінальні підходи до вирішення проблем, користуючись тими навичками та вміннями, які набула за часи формування своєї особистості. Теми для творчості вона обирає на основі суб'єктивних вподобань, що формуються упродовж усього творчого життя особистості. Норвезький драматург Генріх Ібсен стверджував, щоб мати основу для творчості, необхідно, аби саме ваше життя було змістовним.

Внаслідок проведеного дослідження можна підсумувати, що найбільш розгорнуто творчість слід розглядати через багатофакторні моделі, що розкривають всі аспекти життя особистості. Творчість, що формується на основі дитячої цікавості, тісно пов'язана з розумовою діяльністю. Навички, набуті впродовж життя, формують інструменти, які використовує автор для вирішення практичного завдання. Творчу особистість утворюють її соціальна адаптованість, погляди, способи мислення, досвід. Мотивами творчості, зазвичай, виступають готовність шукати оригінальне вирішення творчого завдання та прагнення автора втілити своє вирішення в реальність. Як казав Леонардо да Вінчі: «Вивчайте науку мистецтва та мистецтво науки».

Список використаних джерел:

1. Ільїн Є. П. Психологія творчості, креативності, обдарованості/ Ільїн Євген Павлович [Електронний ресурс] // Психологія творчої діяльності. – Питер, 2013. – № 1 – Режим доступу: https://www.e-reading.club/bookreader.php/1020687/Plin_Psihologiya_tvorchestva%2C_kreativnosti%2C_odarennosti.html.

2. Творчество: творчество как мышление [Електронний ресурс] // Википедия. Свободная библиотека. – 12.05.2015. – Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Творчество>

3. Структура творчого процесу [Електронний ресурс] // StudFiles. Файловый архив студентов. – 14.02.2016. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5263847/page:3/>

4. Творча особистість, її психологічний портрет, закономірності розвитку та діяльності: Творча особистість та її риси. [Електронний ресурс] // Статьи и публикации: архив. Личность и педагогика. – 21. 03. 2010. – Режим доступу: <http://festival21.org/stati-i-publikacii/tvorcha-osobistist-%D1%97%D1%97-psixologichnij-portret-zakonomirnosti-rozvitku-ta-diyalnosti/>

5. Феномен дитячої творчості: Сензитивний період розвитку творчості [Електронний ресурс] // Каталог статей. = 20.10.2014. = Режим доступу: http://irshavarbdt.ucoz.ru/publ/psikholog/fenomen_ditjachoji_tvorchosti/6-1-0-73

Шевчук З.А.

студент,

Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗУМІННЯ ТВОРЧОСТІ ПРОТЯГОМ ІСТОРІЇ. ТВОРЧИСТЬ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ

Інтерес до проблематики творчості з'явився ще у античних філософів, одночасно з систематизацією знань та філософії. Так давньогрецькі мислителі робили перші припущення з приводу значення обміну ідеями в пізнанні та творчості. Сократ, наприклад, вказував на важливість способу народження нового знання. Пошук істини виконувався шляхом долання протиріч. Сократ неодноразово наголошував на важливість впливу мислителів один на одного під час спілкування, коли якраз і відбувається обмін ідеями, думками, уявленнями [1].

Аристотель, будучи послідовником Сократа, надавав доволі важливе значення саме почуттям людини. Він підкреслював надзвичайно важливу роль мистецтва в його житті. Його можна вважати батьком наукового підходу до пояснення мислення і творчості.

В середньовіччі природа творчості набула божественних характеристик. Талант чи особливі навички, які приписувалися як правило чоловікам, є проявом «божественного вибору». Носії ж цих навичок вважалися «провідниками» божественного творчого замислу. Августин виклав ідею творчості як акт, де воля – це функція особистості, що має справу з тим, чого нема, і створює щось, в супереч розуму, що має справу з тим, що є. Також робить акцент не тільки на керуванні творчої діяльності людини з боку Бога, а й вплив на неї релігійних інституцій [2].

Ідеологічні течії Відродження також знайшли своє відображенні пріоритетів в області поглядів на сенс, джерела та саме процес людської творчості. В цей історичний період творча діяльність людини перестає залежати від «Божого замислу». Під творчістю розуміється саме художня форма. Особливе місце посідає оригінальність та неординарність творчого продукту автора, що і стало передумовою до розуміння характеристик творчості у сучасних філософських та психологічних уявленнях.

У світлі ідей Нового часу, як ще казав Т. Гоббс, величезну важливість набуває «творча уява». З'явився постулат про те, що потенціал геніальності та його прояв залежить від соціально – політичної атмосфери. Багато філософів заявляли, що ні геніальність, ні талант не можуть вижити в репресивних та тоталітарних суспільствах де існують перешкоди вільному обміну ідеями. Та все ж з'являються перші наукові